

การพัฒนาสมรรถนะครูไทยยุคปกติใหม่ตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน*

ศกุนตลา พร้อมมูล^{1*} บรรจบ บุญจันทร์² อริสา นพคุณ³

¹หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²⁻³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

*Corresponding author e-mail: dsinelife@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการการพัฒนาสมรรถนะครูไทยยุคปกติใหม่ตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หากต้องการให้ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้ว ครูนั้นนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เข้าใจ ตระหนักรู้ และมีสมรรถนะด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่นกัน องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมี 5 ส่วน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (สภาพทรัพยากร) ด้านระบบชีวภาพ และด้านคุณภาพชีวิต ครูยุคปกติใหม่ควรมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทักษะการสอนที่หลากหลาย ความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะครูไทย; ยุคปกติใหม่; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

*Received: 25 February 2024, Revised: 22 March 2024, Accepted: 23 March 2024

Developing the Competency of Thai Teachers in the New Normal Era according to the Concept of Sustainable Development

Skuntala Prommool¹ Banjob Boonchan² Arisa Nopakun³

¹Doctor of Education Program in Educational Administration
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

²⁻³Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: dsinlife@gmail.com

ABSTRACT

This academic article aims to study concepts, theories, and principles regarding the development of Thai teacher competencies in the new normal era according to the concept of sustainable development. If we want learners to have competency in sustainable development, teachers are an important person who must be developed to understand, be aware of, and have competency in sustainable development as well. The elements of sustainable development consist of 5 important parts: economic, social, environmental and ecological (resource conditions), biological systems, and quality of life. Teachers in the new normal should have key competencies including an understanding of sustainable development, a variety of teaching skills, responsibility for organizing learning, creating a creative learning environment, promoting critical thinking, and promoting collaboration.

Keywords: Thai Teacher Competency; New Normal Era; Sustainable Development

บทนำ

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นกระบวนการหรือแนวทางที่เน้นไปที่การเติบโตและการปรับปรุงที่มีความยั่งยืนในระยะยาว ไม่เน้นเพียงผลลัพธ์ทันทีเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาที่เป็นระบบสนับสนุนการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนขององค์กรหรือสังคม โดยไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือสังคมเสื่อมโทรม (มานะ สินธุวงษานนท์, ญัฐยา บุญกองแสน และกชกร หวังเดิมกลาง, 2566) การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่มีผลกระทบที่เสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว มีการพิจารณาถึงความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในสังคม เพื่อให้มั่นใจว่าผลประโยชน์จากการพัฒนาถูกแจกจ่ายอย่างเท่าเทียมแก่ทุกคนในสังคม ให้โอกาสแก่ทุกคนในสังคมในการมีชีวิตที่มั่นคงและมีความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ โดยไม่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีผลกระทบต่อมนุษยชาติหรือสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืนมักมีการวางแผน การประเมินผล ระบุวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว เพื่อให้การพัฒนามีประโยชน์ต่อระบบอื่น ๆ อีกด้วย เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมักมีลักษณะที่หลากหลายและกว้างขวาง เน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์และยั่งยืนต่อการเจริญเติบโตของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างรวดเร็ว

การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างของวิธีการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความยั่งยืน การศึกษาเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนในแง่ต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การสนับสนุนการศึกษาทางสิ่งแวดล้อม การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเสริมสร้างการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างการผลิตแบบยั่งยืน การเรียนรู้เรื่องความเท่าเทียม การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสร้างสังคมที่เป็นอิสระและเท่าเทียม เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา การงาน และโอกาสต่าง ๆ การสนับสนุนการศึกษาทางวัฒนธรรม การเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเข้าใจและเคารพถึงความแตกต่างของบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม การสนับสนุนการศึกษาที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง การศึกษาที่ส่งเสริมการกระทำในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนโครงการเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะการแก้ไขปัญหา การสนับสนุนโครงการสร้างและส่งเสริมสังคมที่ยั่งยืน การศึกษาเชิงประสบการณ์ การให้โอกาสในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เช่น การทำงานร่วมกับองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน การเข้าร่วมกิจกรรมสังคมที่สนับสนุนความยั่งยืน เป็นต้น การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและเป็นอิสระทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว (กาญจนา เกรียงสี, 2559) ซึ่งบทความวิชาการนี้ จะนำเสนอแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครู สมรรถนะเพื่อความยั่งยืน การพัฒนาสมรรถนะครูตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามลำดับ

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบันและยุคต่อ ๆ ไปอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน จึงจะนำเสนอในแง่มุมของความหมาย เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และองค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมาย

เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้จัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Summit) เพื่อรับรองวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งในวาระดังกล่าวมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) หรือเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Global Goals for Sustainable Development) จำนวน 17 เป้าหมาย 169 เป้าประสงค์ (United Nations, 2015) เพื่อใช้เป็นแผนที่นำทางการพัฒนาในอีก 15 ปีข้างหน้า ในที่ประชุมสหประชาชาติมีความเห็นตรงกันว่า การจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการส่งเสริมและเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยเรียกปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้ว่า “5 P’s” อันประกอบด้วย (1) People ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของคนให้มีความเท่าเทียมกัน (2) Planet ด้วยการปกป้องโลกของเราจากการเสื่อมสลาย (3) Prosperity ด้วยการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ (4) Peace ด้วยการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพที่ปราศจากความกลัวและความรุนแรง และ (5) Partnership ด้วยการสร้างความเป็นหุ้นส่วนแห่งการพัฒนาให้เข้มแข็ง และเป็นปึกแผ่น โดยการส่งเสริมให้ทุกประเทศและประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการบริหารจัดการและการกำหนดกฎเกณฑ์ในการดำรงชีวิตกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีการทำลายความคงอยู่ของระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถอนุรักษ์การดำรงอยู่แบบสมดุล เพื่อประชากรรุ่นต่อ ๆ ไป (จิรศักดิ์ สุรงค์พิพพรรณ, 2554) เช่นเดียวกับข้อมูลจากยูเนสโก (UNESCO, 2015) และพลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2555) ที่เห็นสอดคล้องกันว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั่วโลกได้ตระหนักร่วมกันว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พัฒนาการทางเศรษฐกิจของโลกที่เติบโตอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 กำลังสร้างภาระอย่างใหญ่หลวงให้แก่สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของโลกทางออกเดียวที่จะสร้างหลักประกันถึงอนาคตที่ยั่งยืนให้แก่รุ่นต่อไปของเราได้ คือ ปลูกฝังให้ทุกคนได้เรียนรู้และตระหนักถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนา อันได้แก่ 1) มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพกระจายรายได้ให้อีกประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย 2) มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 3) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้ ทั้งนี้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตและนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland, 1987)

การประชุมคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) เมื่อปี ค.ศ. 1987 ได้ให้นิยาม การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง เช่นเดียวกับ Rabie (2016) ที่ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ใช้ทรัพยากรมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในขณะที่ต้องมีการรักษาสภาพแวดล้อม มีทรัพยากรสำหรับคนในรุ่นปัจจุบันและคนในรุ่นต่อไป

นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ (2564) ให้ความหมายว่า ความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องในมิติต่าง ๆ ของชีวิต ที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันและไม่กระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของทุกสิ่งมีชีวิตในอนาคต ประเด็นด้านความยั่งยืนของประเทศไทยมีหลายมิติที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ ซึ่งรวมถึงมิติด้านความยั่งยืนของสังคมและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการมีสุขภาวะที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้คนในประเทศไทย อีกทั้งยังช่วยให้ระบบนิเวศน์เกิดความสมดุลและมีศักยภาพในการเติบโตได้นานตราบเท่าที่ควรจะเป็น

โดยสรุป การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น เป็นกระบวนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และทรัพยากรบุคคล โดยควบคู่ไปกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อการพัฒนาทุกด้านมีความสมดุลแล้ว ประเทศก็จะสามารถก้าวหน้าอย่างยั่งยืนได้

2. เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) ได้ระบุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่บนปัจจัยพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่

2.1 ศักดิ์ศรี เพื่อยุติความยากจนและต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำ (Dignity: to end poverty and fight inequalities) หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยการแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้จะต้องขจัดปัญหาความยากจนให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2030 นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมสิทธิสตรีและเด็กตลอดจนส่งเสริมโอกาสในการทำงานและการรับฟังความเห็นและเน้นการมีส่วนร่วมจากคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง เด็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ ชนกลุ่มน้อย หรือผู้ลี้ภัย และผู้พลัดถิ่นจากเหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศ

2.2 คน เพื่อให้ทุกคนมีสุขภาพดี มีการศึกษาและเข้าถึงสตรีและเด็ก (People: to ensure healthy lives, knowledge and the inclusion of women and children) หมายถึง การพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีสุขภาพอนามัยที่ดีและการมีโอกาสในการศึกษา ไม่เลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็ก โดยที่ผ่านมามีเห็นว่าเด็กและสตรีจำนวนมากยังไม่ได้ประโยชน์จากแผนการพัฒนาแห่งชาติของประเทศไทย เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ควรเน้นถึงการเข้าถึงบริการสาธารณะของสตรีและเด็กโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติ รวมถึงบริการด้านการเงินและการมีสิทธิในการถือครองที่ดิน การพัฒนาควมมีรากฐานจากการเคารพสิทธิมนุษยชน การยุติความรุนแรงทางเพศ หรือการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานเด็กและสตรี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ควรมีการกำหนดมาตรฐานด้านการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง

2.3 ความมั่งคั่ง เพื่อการเจริญเติบโตที่เข้มแข็ง มีเศรษฐกิจที่ทั่วถึงและเปลี่ยนแปลง (Prosperity: to grow a strong, inclusive and transformative economy) หมายถึง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ให้ประโยชน์ต่อคนทุกกลุ่ม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้วัดจาก GDP เพียงอย่างเดียว ควรหมายถึงความเป็นอยู่ที่ดีของคนทุกกลุ่ม ความเจริญทางเศรษฐกิจควรหมายถึงการที่คนทุกคนมีโอกาสในการจ้างงานและสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะโดยภาคเอกชนหรือรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.4 โลก เพื่อปกป้องระบบนิเวศสำหรับทุกสังคมและเด็กของเรา (Planet: to protect our ecosystems for all societies and our children) หมายถึง การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องร่วมกันหาทางออกต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างยั่งยืน การรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การไม่ตัดไม้ทำลายป่า และหาทางป้องกัน และรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ นอกจากนี้ กิจกรรมทางการเกษตรและการประมงจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืน กิจกรรมทางอุตสาหกรรมจะต้องไม่เป็นภาระแก่สิ่งแวดล้อม

2.5 ความยุติธรรม เพื่อส่งเสริมสังคมให้มั่นคงปลอดภัยและมีสันติภาพ และมีสถาบันที่เข้มแข็ง (Justice: to promote safe and peaceful societies and institutions) หมายถึง การเคารพในหลักนิติธรรม และการมีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิและยึดมั่นในผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม โดยการปฏิบัติงานภาครัฐและกระบวนการทางกฎหมายจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของคนทุก

กลุ่ม กฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายจะต้องคาร์พในหลักสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน บุคคลจะต้องมีความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยปราศจากความหวาดระแวง

2.6 ความเป็นหุ้นส่วน เพื่อเร่งให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของโลกในการร่วมกันพัฒนาอย่างยั่งยืน (Partnership: to catalyze global solidarity for sustainable development) หมายถึง การเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา การพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้จะต้องได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน ผ่านทางการค้า การลงทุน การเก็บภาษี และเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นระหว่างประเทศพัฒนา กับประเทศกำลังพัฒนา หรือระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน

3. องค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Barbier and Burgess (2017) ได้อธิบายว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ระบบเศรษฐกิจ (Economic System) ระบบสังคม (Social System) และระบบชีวภาพ (Biological System) โดยเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องครอบคลุมเป้าหมายนี้ให้มากที่สุด ซึ่ง Brundtland (1987) ได้แบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติคุณภาพชีวิต เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในปัจจุบันและอนาคต 2) มิติสภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศ ให้สามารถอยู่ได้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่สะอาด และสุขอนามัยที่ดีทั้งในปัจจุบันและอนาคต 3) มิติสภาพทรัพยากร เพื่อให้มีทรัพยากรคงเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังใช้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) กำหนดองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. มิติเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายความมั่งคั่ง

2. มิติสังคม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนฐานความรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความมั่นคงในการดำรงชีวิต การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วม

3. มิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การสงวนรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี การมีส่วนร่วม และการกระจายการใช้ทรัพยากร

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (สภาพทรัพยากร) ด้านระบบชีวภาพ และด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถนำหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปใช้กับการพัฒนาได้ทุกประเภท โดยเฉพาะการพัฒนาสมรรถนะครู

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครู

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยถ่ายทอดผ่านทางกระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมสั่งสอน ครูจึงมีความ

เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เรียน ดังนั้นคุณภาพของครูจึงมีความสำคัญ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะของการเป็นครูมืออาชีพอยู่เสมอ เพื่อที่จะปรับตัวให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก อันนำไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน

1. ความหมาย

สมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรโดยเป็นผลมาจากการมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553) เช่นเดียวกับกับ ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2556) ที่ได้กล่าวว่า สมรรถนะ คือ ลักษณะทักษะเด่นของกลุ่มงานที่ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันระหว่างตำแหน่งงานหลักกับการปฏิบัติงานโดยตรง นอกจากนี้ McClelland (1973) และ Spencer and Spencer (1993) ให้ความหมายที่สอดคล้องกันของสมรรถนะว่าเป็นลักษณะที่อยู่ภายในของบุคคลที่สามารถผลักดันให้บุคคลนั้น ๆ สามารถปฏิบัติงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างยอดเยี่ยมและมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ วนิตา ภูขำนิ (2564) ให้ความหมาย สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่อยู่ภายในตัวของบุคคลและแสดงออกมาโดยการปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายโดยมีผลงานการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยมและโดดเด่นทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม นอกจากนี้ อริสา นพคุณ (2560) ยังให้ความหมายสมรรถนะหรือขีดความสามารถ คือ คุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนบุคคลที่แต่ละคนมี โดยแสดงออกเป็นวิถีคิดและพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลนั้น ๆ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของงานตามมาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานที่องค์กรตั้งเป้าหมายไว้

2. องค์ประกอบของสมรรถนะครู

ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งเป็นทฤษฎีที่ McClelland (1980) เป็นผู้คิดค้น ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบบุคลิกภาพของคณกับภูเขาน้ำแข็ง เพื่อมองถึงสมรรถนะของแต่ละบุคคลในการปฏิบัติงานในองค์กรเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็งนั่นเอง โดยในส่วนที่อยู่เหนือน้ำนั้นเป็นส่วนที่สังเกตเห็นได้ง่าย และส่วนที่อยู่ใต้น้ำซึ่งเป็นส่วนที่มีมากกว่า จะทำการสังเกตและวัดได้ยากกว่า McClelland (1980) ได้แบ่งองค์ประกอบของสมรรถนะออกเป็น 5 ส่วน โดยได้อธิบาย และให้ความหมายของแต่ละองค์ประกอบไว้ดังนี้

2.1 ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องเป็นสาระสำคัญสำหรับวิชาชีพ เช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์ เป็นต้น

2.2 ทักษะ (Skills) คือ สิ่งที่ต้องการให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะที่เกิดขึ้นนั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างแคล่วคล่องว่องไว

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น

2.4 บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ หรือมีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น

2.5 แรงจูงใจ/เจตคติ (Motives/Attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะ คือ ความสามารถที่มีอยู่ในตัวครู โดยจะปรากฏออกมาในด้านของความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ โดยสมรรถนะของครูสามารถเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนได้เห็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป องค์ประกอบของสมรรถนะออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ/เจตคติ ประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาสมรรถนะเพื่อความอย่งยั่งยืนมีขอบเขตในด้านใดบ้าง

สมรรถนะเพื่อความยั่งยืน

สมรรถนะในความหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่บุคคลต้องการสำหรับการดำเนินการและการจัดระเบียบตนเองในบริบทและสถานการณ์ที่ซับซ้อนต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบทางความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) อารมณ์ ความคิด (Affective) และแรงบันดาลใจ (Motivation) ด้วยเหตุนี้สมรรถนะจึงมีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Knowledge) ความสามารถและทักษะ (Capacities and Skills) แรงจูงใจและอารมณ์ (Motives and Affective Dispositions) สมรรถนะไม่สามารถสอนได้ แต่ต้องได้รับการพัฒนาโดยผู้เรียน ประสบการณ์และการไตร่ตรอง (Ofei-Manu & Didham, 2014; Alberta Government, 2016; Mochizuki, & Vickers, 2017)

ราชบัณฑิตยสภา สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง (2562) ให้ความหมาย สมรรถนะ หมายถึง หัวใจของความฉลาดรู้ (Literacy) ความรู้แม้มีมากมายเพียงใด แต่หากไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิตก็อาจไม่ช่วยให้เกิดความฉลาดรู้หรือความเจริญได้เท่าใดนัก หรือสมรรถนะเป็นความสามารถที่แสดงออกทางพฤติกรรมและการกระทำในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานให้สำเร็จ โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนมี ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งต้องสามารถวัดและประเมินผลได้ สมรรถนะเพื่อความยั่งยืนมีความครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

1. สมรรถนะการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking Competency) หมายถึง สามารถรับรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ สามารถวิเคราะห์ระบบที่ซับซ้อน สามารถคิดถึงวิธีการที่ระบบฝังตัวภายในขอบเขตและมิติที่แตกต่างกัน และสามารถจัดการกับความไม่แน่นอนได้

2. สมรรถนะการคาดการณ์ (Anticipatory Competency) หมายถึง สามารถทำความเข้าใจและประเมินอนาคตที่หลากหลาย ความเป็นไปได้ ความน่าจะเป็น และความต้องการ สามารถสร้างวิสัยทัศน์ของตนเองสำหรับอนาคต สามารถใช้หลักการป้องกันไว้ก่อนสามารถประเมินผลที่ตามมาของการกระทำ และสามารถจัดการกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลง

3. สมรรถนะเชิงบรรทัดฐาน (Normative Competency) หมายถึง สามารถเข้าใจและไตร่ตรองถึงบรรทัดฐานและค่านิยมที่รองรับการกระทำของคน ๆ หนึ่ง และสามารถเจรจาต่อรองบนค่านิยมหลักการ จุดมุ่งหมายและค่าเป้าหมายของความยั่งยืนในบริบทที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์

4. สมรรถนะเชิงกลยุทธ์ (Strategic Competency) หมายถึง สามารถพัฒนาร่วมกันและทำให้วิธีปฏิบัติสู่นวัตกรรมเป็นผล ซึ่งจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนได้มากขึ้นในระดับท้องถิ่นและภายนอก

5. สมรรถนะการทำงานร่วมกัน (Collaboration Competency) หมายถึง สามารถเรียนรู้จากผู้อื่นสามารถทำความเข้าใจและเคารพความต้องการ มุมมองและการกระทำของผู้อื่น (เอาใจใส่) สามารถทำความเข้าใจ ผูกพันและอ่อนไหวต่อผู้อื่น (ความเป็นผู้นำที่เอาใจใส่) สามารถจัดการกับความขัดแย้งในกลุ่ม และสามารถอำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหาอย่างร่วมมือและมีส่วนร่วม

6. สมรรถนะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Competency) หมายถึง สามารถตั้งคำถามต่อบรรทัดฐาน การปฏิบัติและทางเลือกต่าง ๆ สามารถสะท้อนค่านิยม การรับรู้และการกระทำของตนเอง และสามารถให้ความเห็นในการอภิปรายด้านความยั่งยืน

7. สมรรถนะการรู้จักตนเอง (Self-awareness Competency) หมายถึง สามารถในการสะท้อนบทบาทของตนเองในชุมชนท้องถิ่นและสังคม (ระดับโลก) สามารถประเมินและกระตุ้นการกระทำของตนเองอย่าง และสามารถจัดการกับความรู้สึกและความปรารถนาของตนเอง

8. สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ (Integrated Problem-solving Competency) หมายถึง สามารถที่จะประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการแก้ปัญหาที่แตกต่างกับปัญหาการพัฒนาอย่างยั่งยืนและพัฒนาตัวเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบครอบคลุมและเป็นธรรม ที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการบูรณาการสมรรถนะหลักข้างต้นทั้งหมด

Ofei-Manu and Didham (2014) ศึกษาพบว่าองค์ประกอบสมรรถนะด้านความยั่งยืนของสถาบันยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อมโลก (The Institute for Global Environmental Strategies: IGES) แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจด้านความยั่งยืน 2) ทักษะ หมายถึง ทักษะและความสามารถด้านความยั่งยืน และ 3) ค่านิยม หมายถึง ค่านิยมและทัศนคติด้านความยั่งยืนหมายถึง ทักษะ และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะเพื่อความยั่งยืนเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่บุคคลต้องการสำหรับการดำเนินการและการจัดระเบียบตนเองในบริบทและสถานการณ์ที่ซับซ้อนต่าง ๆ นับเป็นหัวใจของความฉลาดรู้ของบุคคลในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิต สมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ สมรรถนะการคิดเชิงระบบ สมรรถนะการคาดการณ์ สมรรถนะเชิงบรรทัดฐาน สมรรถนะเชิงกลยุทธ์ สมรรถนะการทำงานร่วมกัน สมรรถนะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สมรรถนะการรู้จักตนเอง สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพครูควรมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทักษะการสอนที่หลากหลาย ความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่

ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และค่านิยม กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะครูตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาสมรรถนะครูตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะครู เพราะสมรรถนะครูทำให้การวางแผนอัตรากำลังการสรรหาและคัดเลือก การอบรมพัฒนา การประเมินผลงาน การเลื่อนตำแหน่ง การให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและบรรลุเป้าหมายขององค์กร (ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี, 2560) ดังนั้น หน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่งจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะครู และได้กำหนดสมรรถนะครูขึ้น แต่การพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงเวลาที่ผ่านมาก็ยังเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่ง อริสา นพคุณ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา พบว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู ได้แก่ 1) ครูควรศึกษาด้วยตนเอง 2) ครูควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนที่เป็นจุดเน้นของหลักสูตร 3) ครูควรศึกษาลักษณะของรางวัลและการเมิณผล การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ 4) ครูควรศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ครูควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามพัฒนาการและศักยภาพของผู้เรียน 6) ครูควรเข้ารับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ธนกฤต อึ้งน้อย (2563) ได้ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 มี 15 สมรรถนะ จำแนกเป็น 3 กลุ่มสมรรถนะ คือ 1) กลุ่มสมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ ดังนี้ สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการพัฒนาตนเอง และสมรรถนะด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ดังนี้ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน สมรรถนะด้านภาวะผู้นำครู และสมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) กลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ ดังนี้ สมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ สมรรถนะด้านความฉลาดทางสังคม สมรรถนะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะด้านสื่อและเทคโนโลยี สมรรถนะด้านการคิดแบบมีวิจารณญาณและคิดแก้ปัญหา สมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ และสมรรถนะด้านความรู้ โดยที่รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สามารถดำเนินการโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับองค์การ ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล โดยมีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน คือ 1) ประเมินความต้องการจำเป็น 2) วัตถุประสงค์การพัฒนา 3) วิธีการพัฒนา 4) แนวทางการดำเนินการพัฒนา และ 5) ประเมินผลการพัฒนา ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นว่า ในกรณาน

รูปแบบไปใช้มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสมรรถนะครูในช่วงยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) อีกด้วย

ธูกร พดุมิปุรณี และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งพบว่าเป็นแบบพหุแนวทาง 21 แนวทาง คือ 1) การส่งเสริมนโยบายรัฐ 2) การส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม 3) การปราบปรามการทุจริตและการจัดระบบอุปถัมภ์ 4) การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศสมรรถนะครูแห่งชาติ 5) การจัดตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมระดับชาติ และระดับภูมิภาค 6) การพัฒนาและยกระดับการบริหารงานบุคคลโดยใช้ฐานสมรรถนะ 7) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน/ภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพร่วมพัฒนาสมรรถนะครู 8) การยกระดับหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะครู 9) การพัฒนาระบบงบประมาณ และสวัสดิการ 10) การพัฒนาสมรรถนะครูรายบุคคลด้วยตนเอง 11) การสร้างแรงบันดาลใจและติดอาวุธทางปัญญาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูรายบุคคล 12) การส่งเสริมและพัฒนาครูที่มีความพร้อมสูงสู่การเป็นครูอัตลักษณ์ 13) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาสู่การเป็นผู้นำการพัฒนาสมรรถนะครู 14) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะครูในระดับภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ 15) การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูแบบผสมผสาน 16) การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูด้วยการเรียนรู้ที่ชาญฉลาดในชีวิต 17) การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูด้วยการค้นพบและศรัทธาในตน 18) การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูด้วยเครือข่ายการเรียนรู้จริง และเสมือนจริง 19) การส่งเสริมระบบนิเวศติดตามการพัฒนาสมรรถนะครูแบบครูดูแลครู หรือบุคคลภายนอก 20) การเชื่อมโยงผลการประเมินสมรรถนะครูสู่การพัฒนาสมรรถนะครูอย่างเป็นรูปธรรม และ 21) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลการวัดประเมินสมรรถนะครู ถ้าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ย่อมนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะครูได้ตรงตามที่ยุทธศาสตร์ชาติแน่นอน

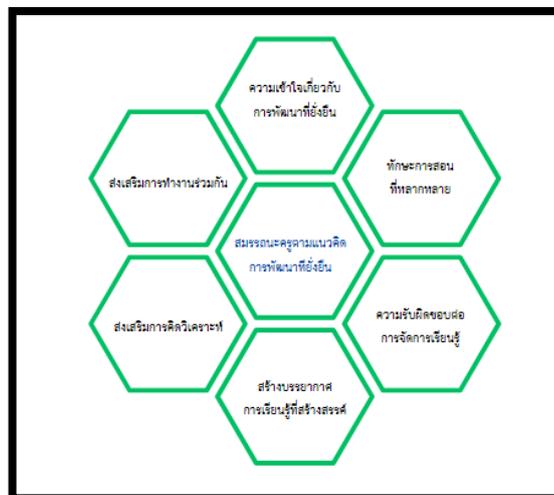
กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสมรรถนะครูตามแนวคิดการพัฒนายังยืนสอดคล้องกับจุดเน้นของยุทธศาสตร์ชาติ ที่ได้กำหนดสมรรถนะครูขึ้นเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ความเข้าใจลักษณะของการวัดและการประเมินผล แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้ตามพัฒนาการและศักยภาพของผู้เรียน การพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงกลุ่มสมรรถนะหลัก กลุ่มสมรรถนะประจำสายงาน และกลุ่มสมรรถนะส่วนบุคคล ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) เป็นแบบพหุแนวทาง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพครูมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทักษะการสอนที่หลากหลาย ความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน นั่นเอง

บทสรุป

การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น เป็นกระบวนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และทรัพยากรบุคคล โดยควบคู่ไปกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมี 5 ส่วน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้าน สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (สภาพทรัพยากร) ด้านระบบชีวภาพ และด้านคุณภาพชีวิต สมรรถนะที่มีอยู่ใน ตัวครูจะปรากฏออกมาในด้านของความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ โดยสมรรถนะของครูสามารถเป็นแบบอย่าง ให้กับผู้เรียนได้เห็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป องค์ประกอบของสมรรถนะมี 5 ส่วน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล และแรงจูงใจ/เจตคติ สมรรถนะเพื่อความ ยั่งยืนเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่บุคคลสามารถจัดระเบียบตนเองให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิต ผู้ประกอบ วิชาชีพครูมีสมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทักษะการสอนที่หลากหลาย ความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ การส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ และการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ด้วยการเชื่อมโยง “5 P’s” อันประกอบด้วย (1) People (2) Planet (3) Prosperity (4) Peace และ (5) Partnership (United Nation, 2015) ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งเป็นทฤษฎีที่ McClellan (1980) เป็นผู้คิดค้น ซึ่งเปรียบคนกับภูเขาน้ำแข็งนั่นเอง โดยในส่วนที่อยู่เหนือน้ำนั้นเป็นส่วนที่สังเกตเห็น และวัดได้ง่าย และส่วนที่อยู่ใต้น้ำซึ่งเป็นส่วนที่มีมากกว่า จะทำการสังเกตและวัดได้ยากกว่า สมรรถนะครูตาม แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะประกอบด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทักษะการสอนที่ หลากหลาย ความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ การส่งเสริม การคิดวิเคราะห์ และการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาสมรรถนะครูไทยยุคปกติใหม่ตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา เจริญชัย. (2559). การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(2), 13-18.
- จิรศักดิ์ สุรงค์พิพวรรณ. (2554). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์สุธรรมดี. (2560). การประยุกต์ใช้สมรรถนะเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 11(1), 262-269.
- ฐกร พงศ์ปรีณี และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2565). การพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุคศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6), 87-98.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2556). *มารู้จัก Competency กันเถอะ*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ชนกฤต อึ้งน้อย. (2563). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2555). *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยสัมพันธ์.
- มานะ สิ้นจรวงานนท์, ญัฐยา บุญกองแสน และกชกร หวังเต็มกลาง. (2566). การศึกษากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). *วารสารมติเชษฐารามวัดจอมมณี*, 5(6), 527-544.
- ราชบัณฑิตยสภา สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง. (2562). *ทำไมจึงต้องสร้างความฉลาดรู้: ศึกษาจากปรากฏการณ์ และทำนายอนาคต*. หนังสือเนื่องในการประชุมวิชาการ โดยแพทยวิชา ศึกษาศาสตร์ สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ ห้องประชุมตวงเดือน พิศาลบุตร (ห้อง 101) อาคารประชุมสุข อ่าวบ่ารุง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา ภูขำนิ. (2564). *การพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านนาตาลคำขาว*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ. (2564). *อนาคตของความยั่งยืน = Future of Sustainability*. กรุงเทพฯ : แมกโนเลีย ควอลิตี้ ดีเวลล็อปเม้นต์ คอร์ปอเรชั่น
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก*. นนทบุรี: บริษัทประชุมช่าง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ความเป็นมาของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- อริสา นพคุณ. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- Alberta Government. (2016). *Competencies: Descriptions & Indicators*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567). จาก <https://bit.ly/3jMT8sr>
- Barbier, E. B., & Burgess, J. C. (2017). The sustainable development goals and the systems approach to sustainability. *Economics*, 11(1), 20170028.
- Brundtland, G. H. (1987). *Our common future: Report of the world commission on environment and development*. Geneva, UN-Document.
- McClellan, G. B. (1980). McClellan's last service to the republic. *The North American Review*, 130(281), 309-337.
- McClelland, D. C. (1973). *Introduction to the concept of competence in spencer*. New York: John Wiley and Son.
- Mochizuki, Y. and Vickers, E. (2017). *Rethinking schooling for the 21st century: The state of education for peace, sustainable development and global citizenship in Asia*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567). จาก <https://www.researchgate.net/publication/321267766>
- Ofei-Manu, P. and Didham, R. J. (2014). *Quality education for sustainable development: A priority in achieving sustainability and well-being for all*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567). จาก <https://www.researchgate.net/publication>
- Rabie, M. (2016). *A theory of sustainable sociocultural and economic development*. New York: Palgrave Macmillan US.
- Spencer, L. M. and S. M. Spencer. (1993). *Competence at work: Model for superior performance*. New York: John Wiley and Sons.
- UNESCO. (2015). UNESCO Global Geoparks Operational Guidelines. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567). จาก <https://www.unesco.org>
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*: Division for sustainable development goals. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567). จาก <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications>